

רשימות חוברת קיג

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ראש השנה, הננו מוציאים לאור מאוצר רשימותיו של כ"ק אדמו"ר זי"ע שרשם לעצמו — המשך ה"יומן" דאלול תרצ"ד — חשון תרצ"ה, ורשא (ב).

לתועלת הלומדים, למען ירוץ בו הקורא, הנה, לאחר העתקת הרשימה בלשון אדמו"ר בעצמו בכתי"ק, בא גם פיענוח ותיבות-קישור המשולבים בין דברי הרב, וכן ציוני מראי מקומות הבאים בשוה"ג, שנערכו ע"י המו"ל, בדרך אפשר ועל אחריותם בלבד, ובפרט שעמקו וכו' דברי רבינו, כנודע.

מערכת „אוצר החסידים“

ערב ראש השנה, ה'תשנ"ח
ברוקלין, נ.י.

אלול — חשון צ"ה. ורשא.

במוצאי מנוחה — אחר חצות.

בכ"י הי' מנין לסליחות לערך 5½.

זכור ברית — 4½ לפנות בוקר. 7 נסע לטבול. בבואו קבל פ"נ.

אח"ז הפסקה וצוה שיתפללו. אח"כ קבלת פ"נ.

על שולחנו מונח תילים וכנראה שבמשך ימי ער"ה ור"ה אומר

תילים כמה פעמים ביום.

צוה, על ידי, שיתפללו ערבית לא יוקדם מ-72 מינוט אחהש"ק.

תפלת ערבית לערך 7½. מקודם אמרו תילים. כ"א בפ"ע. וגם

כק"ש בישיבה. סיים ערבית 10½.

תפלת הבוקר בשעה 9.

דא"ח ליל ב' אחר מעריב. ומוצר"ה קודם ערבית.

כל התפלות התפלל מעומד.

קודם תתקבל י' קולות. אחר התפלה והתילים (לימי החדש) ל'

קולות.

יה"ר שעל התפוח קודם האכילה.

ברהמ"ז בלי כוס.

אומרים בברהמ"ז: הרחמן הוא יחדש ע' את השנה הזאת לטובה

ולברכה.

[אדנ"ע הי' אומרו בחשאי. רצ"ז.]

פרי לשהחינו. הי' של בפרה"א. מלבד זה הי' גם של פרה"ע חשוב.

לקח מקודם של פרה"ע ואח"כ של פרה"א. על הצעתי לסלק של פרה"ע

אמר: אדנ"ע הי' מהדר לאכול מכמה מיני פרות [ליל הב'] אף מאותם

שכבר אכל. רצ"ז.]

התקיעות — צוה לרפ"ז שי' — : תקיעה שלפני' של תשר"ת כ"כ

קולות כמו ש"ר. שלאחרי' — כמו תש"ר. תקיעה שלפני' של תש"ת

(תר"ת) כ"כ קולות כמו ש' (ר'). שלאחרי' — כמו ת"ש (ת"ר).

תרועה של תשר"ת לכה"פ יב' קולות. של תר"ת — כד'. שברים לעולם ד'. וכ"א ג' קולות.

ערויהכ"פ כפרות 5-4½. כסה הדם. טבל רק פ"א אחר תפלת שחרית.

פתיחת הארון במשך כל תפלת נעילה. אשרי ביארמלקע והטלית על כתפיו. משא"כ ובל"צ וכל שאר התפלות.

הפטורת פ' בראשית סיומה נפ"מ מפשרטה (עד ויאדיר) למעוברת (עד לא יהי'). רק בהפטרה זו נפ"מ.

ע"י רי"ף: חפצתי שיהי' משמר — שיאמרו תילים או יחזרו דא"ח וכו' — כל ר"ה ביום ובלילה (וכן נעשה).

ר"ה: כשלקחו את מהרשנ"ע ממלמד הא' ונתנוהו להב' הי' סועד עם הצ"צ ב' הסעודות דש"ק. משא"כ שאר הבנים, שבת של מי היתה ורק סעודה אחת.

מהרשנ"ע רושם שבר"ה תר"ג ליל א' דר"ה ספר הצ"צ: ליל א' דר"ה לא היו מדברים כלל אין ט"ש. אבל בשנת המאסר הא' של אדה"ז שהיא שנת מות פאָועל, ספר אדה"ז שהה"מ אמר אשר נשיא בישראל דארף רעדען ועגען מלכים.

ובשנת תר"ג קראו את הצ"צ לפ"ב. וניקולאי הא' כבר חתם הפקודה שהצ"צ ישאר תושב בפ"ב. דערנאך האט ער גענומען אַביסעל משקה. כתב איזה מכ' ולא ישר בעיניו. הדליק גפרורית וחפץ לשרפו ויקח בטעות את הפקודה ושרפה. [עיינ מכ' תרצ"ב. לוינ].

(ליל ב' בסעודה): תקס"ט ליל ב' דר"ה אחר הסעודה, קרא אדה"ז את האמצעי והצ"צ ויציע לפניהם מה שפעל במשך השנה: כך וכך (המספר ולא שמות האנשים) בע"ת, עובדים, צדיקים וכו'. ומבקש שכר מהשי"ת. והשכר הוא שלפלונני (ופי' בשמו) ישלח רפו"ש, לפ' וכו'. וסיים: ע"פ שנים עדים יקום דבר. אתם שנים עדים. ולכן יהי' יקום דבר. (שאלתי: בודאי כאשר ספר הצ"צ כ"ז הי' ג"כ בסיום תביעה כזו. והבנתי מרושמי הפנים, שכן הוא).

זה משך איזה שנים שנתפשט אמירת התילים אחר התפלה. יכולני לבקש שכר ע"ז. איני יודע כמה מיליארדען תיבות יש בזה. אבל השכר צ"ל שכ"כ מיליארד פונט זהב יתן השי"ת לישראל בשנה זו.

רשימות חוברת קיג

ועפ"י המדרש בטענת אברהם להערביים במחיר הבשר שה"ז במדבר ומי יתן בשר במדבר וכו'.

(יום ב' בסעודה): נח' גט' ס' סא' הייתי אני התוקע אצל אדנ"ע. הייתי תוקע מופלא ואמרו שמימות מהרשנ"ע לא שמעו תקיעות כאלו. פעם רצה אדנ"ע שאתקע בנשימה אחת. ועשיתי כן בסדר אחד. לפעמים רצה שאתקע ה' שברים (ולא ד'). והיו בינינו סמנים שע"י הבנתי רצונו. כל זמן שלא הי' מסיר אצבעו מן התיבה הייתי מושך (התקיעה או התרועה).

פעמים רצה שתהי' התרועה (של תר"ת) של מב' קולות. וכן עשיתי. ואז התקיעה שלאח"ז כנגד כל מה שלפני'. אבל התקיעה שלפני' של כד' קולות, וכנ"ל. כי הם ב' ענינים.

השופרות שאצלי הם של אדנ"ע. של מהרשנ"ע נשרפו.

בליוב' הי' שופר שאמר עליו מהרשנ"ע שתקע בו מהר"ל מפראג. והי' ארוך ביותר. אני ראיתיו כשנחתך קצתו (מפני שנסדק). והי' איזה וערשק פחות מ-1½ ארשין.

אני הייתי יכול לתקוע בו.

אלול תרצ"ד — חשון תרצ"ה. ורשא.

ט. סליחות הראשונות — "במוצאי מנוחה" — אחר חצות לילה⁴⁰.

בכל יום דשאר ימי הסליחות הי' מנין לסליחות לערך בשעה 5½.

סליחות דערב ר"ה — "זכור ברית" — בשעה 4½ לפנות בוקר.

בשעה 7 נסע כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א לטבול. כבואו מהטבילה — קבל פ"נ. אחרי זה היתה הפסקה, וצוה שיתפללו שחרית. אח"כ — קבלת פ"נ.

על שולחנו של כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א מונח תילים, וכנראה שבמשך ימי ערב ראש השנה וראש השנה אומר תילים כמה פעמים ביום.

י. צוה, על ידי, שיתפללו ערבית לא יוקדם מ־72 מינוט אחר השקיעה⁴¹.

תפלת ערבית היתה לערך בשעה 7½. מקודם — אמרו תילים, כל אחד בפני עצמו, וגם כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א אמר תילים בפני עצמו, בישיבה.

כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א סיים תפלת ערבית בשעה 10½.

תפלת הבוקר — התחילה בשעה 9.

כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א אמר דא"ח בליל ב' דר"ה — אחר מעריב, ובמוצאי ר"ה — קודם ערבית.

כל התפלות דר"ה — התפלל כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א מעומד.

(40) ראה גם "היום יום" כה אלול: "סליחות" — אחר חצות לילה ובסמוך לה. אבל בשאר הימים — באשמורת הבוקר. וראה גם "יומן" [תשרי] תרצ"א "רשימות" חוברת ד ריש ע' 8 ובהערה שם.

(41) ראה גם מכתבי רבינו באגרות-קודש חי"ז ע' קכד. ח"כ ע' שי. תורת מנחם — מנחם ציון ח"ב ס"ע 354 ואילך.

בסיום תפלת מוסף קודם לתקבל — תקעו י' קולות⁴². אחר התפלה והתילים (כפי שנחלק לימי החודש) — תקעו ל' קולות⁴³.

יא. אמירת יהי רצון שעל התפוח — קודם האכילה⁴⁴.
ברכת המזון — בלי כוס.

אומרים בברכת המזון: הרחמן הוא יחדש עלינו את השנה הזאת לטובה ולברכה.

[כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א אמר שאביו אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע הי' אומרו בחשאי⁴⁵. (הוספה לאחר זמן — משנת תרצ"ז).

פרי חדש לברכת שהחיינו — הי' של בורא פרי האדמה. מלבד זה הי' מונח על השולחן גם של פרי העץ חשוב. כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א לקח מקודם של פרי העץ ואח"כ של פרי האדמה שעליו ברך שהחיינו.

על הצעתי לסלק של פרי העץ כדי לברך תחלה על הפרי חדש שהי' של פרי האדמה — אמר כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א: אדמו"ר נ"ע הי' מהדר לאכול מכמה מיני פירות [בליל הב'] — לא רק פרי חדש, אלא אף מאותם שכבר אכל. (הוספה לאחר זמן — משנת תרצ"ז).

יב. בנוגע להתקיעות — צוה כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א להתקוע ר' פייביש זאלמאנאוו שי⁴⁶:

תקיעה⁴⁷ שלפני של תשר"ת — כל כך קולות כמו שיעור

(42) ראה שער הכולל פמ"ג ס"ח.

(43) ראה שו"ע אדה"ז אר"ח ר"ס תקצו.

(44) ראה גם "היום יום" א' תשרי: "יהי רצון שעל התפוח — אחר הברכה וקודם האכילה" (נתבאר בארוכה במכתב רבינו אגרות-קודש ח"ג ע' קמ ואילך).

(45) ראה גם "רשימות" הנ"ל שם.

(46) ראה אודותו — סה"ש תרפ"ט ע' 33 הערה 28. וש"נ.

(47) ראה שו"ע אדה"ז אר"ח סתק"צ ס"ד (וס"ו): "שיעור תקיעה האמורה בתורה כשיעור תרועה .. ועכשיו שתקנו חכמים לתקוע תשר"ת תש"ת תר"ת כדי לצאת מכל הספיקות שיש בתרועה, צריך להאריך בתקיעה של תשר"ת כשיעור תרועה של סדר תשר"ת ("דהיינו ג' גניחות וג' יבבות ביחד שהם לא פחות מן י"ח טרומיטין", "שיעור תרועה כג' יבבות שהם ט' טרומיטין .. ושיעור שברים .. ג"כ ט' טרומיטין", "הכל ביחד הוא תרועה של סדר תשר"ת"), ובסדר תש"ת א"צ להאריך בתקיעותיו אלא כדי שיעור .. תרועה של סדר תש"ת, ובתקיעות של סדר תר"ת .. כדי שיעור .. תרועה של סדר תר"ת. — והחידוש בפנים הוא בנוגע לתקיעה שלאחרי, שצ"ל ארוכה יותר, גם כנגד התקיעה שלפני."

שברים תרועה, ותקיעה שלאחרי' — ארוכה יותר — כמו שיעור תקיעה שברים תרועה⁴⁸. ועד"ז תקיעה שלפני' של תש"ת (תר"ת) — כל כך קולות כמו שיעור שברים (תרועה), ותקיעה שלאחרי' — כמו שיעור תקיעה שברים (תקיעה תרועה).

תרועה של תשר"ת — לכל הפחות יב' קולות. תרועה של תר"ת — כד' קולות. שברים — לעולם ד'⁴⁹, וכל אחד מהם — של ג' קולות⁵⁰.

יג. ערב יוהכ"פ⁵¹ ערך כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א כפרות בשעה 4½-5. כסה הדם. טבל רק פעם אחת — אחר תפלת שחרית. פתיחת הארון — במשך כל תפלת נעילה⁵². אשרי — אמר כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א ביארמלקע, והטלית על כתפיו⁵³, משא"כ ובא לציון וכל שאר התפלות — הטלית על ראשו.

יד. בשבת בראשית⁵⁴ אמר לי כ"ק מו"ח אדמו"ר סדר ההפטרות שיש בהם חילוקי מנהגים, ובין הדברים אמר:

הפטורת פ' בראשית — בנוגע לסיומה⁵⁵ יש נפק"מ משנה פשוטה (שבה אומרים עד "ויאדיר"⁵⁶) לשנה מעוברת (שבה מוסיפים ואומרים עד "לא יהי"⁵⁷). רק בהפטרה זו יש נפק"מ משנה פשוטה לשנה מעוברת, משא"כ בשאר ההפטרות.

(48) ראה גם שיחת ליל ב' דר"ה בסעודה תש"א ס"י (סה"ש תש"א ע' 28). — נעתק בספר התולדות אדמו"ר מהר"ש — בעריכת רבינו — ע' 67.

(49) ב"רשימות הנ"ל (ע' 14) — אודות הנהגת אדמו"ר מהר"ש: "השברים שלשה, לכל היותר ארבעה". וראה גם מכתב רבינו באגרות קודש ח"כ ע' לט.

(50) ראה שו"ע אדה"ז שם ס"ו: "שיעור יבבא הוא ג' טרומיטין".

(51) ראה גם "רשימות הנ"ל (ע' 18) — מערב יוהכ"פ שנה זו (תרצ"ה).

(52) ראה גם "רשימות הנ"ל (ריש ע' 10 ובהערה שם).

(53) ראה שיחת ש"פ בראשית (התוועדות הא') תשי"ז — החידוש בזה — כיון שמנהג החסידים (ועאכו"כ הנשיאים) להתפלל עם הטלית על הראש, ובפרט בזמני התעוררות דר"ה ויוהכ"פ, ומכ"ש בתפלת נעילה, והרי ההתעוררות דתפלת נעילה מתחילה כבר ב"אשרי", שאז פותחים הארון למשך כל תפלת נעילה.

ומסיים רבינו שם, שלא הביא מנהג זה במחזור, כיון שלא ידע אם הוא מנהג השייך לרבים.

(54) כ"ה בשיחה הנ"ל.

(55) בשיחה הנ"ל מסיים רבינו, שבעת עריכת "סדר ההפטרות שיש בהם חילוקי מנהגים" להדפיס בסידור, חזר ושאל את אדמו"ר מהוריי"צ עד"ז, והשיב לו, שאין זו הנהגה לרבים.

(56) ישעי' מב, כא.

(57) שם מג, יו"ד.

טו. כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א מסר ע"י ר' יחזקאל פייגין:
 חפצתי שיהי' משמר — שיאמרו תילים או יחזרו דא"ח וכו' —
 כל ר"ה ביום ובלילה⁵⁸ (וכן נעשה).

*

טז. ראש השנה:

כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א סיפר, שכשלקחו את אדמו"ר
 מהר"ש נ"ע (בהיותו נער) ממלמד הא' ונתנוהו למלמד הב' —
 הי' סועד עם הצ"צ ב' הסעודות דש"ק. משא"כ שאר הבנים, שבת
 של מי היתה⁵⁹ (שהיו סועדים עם הצ"צ כל א' בשבתו), ורק סעודה
 אחת⁶⁰.

זי. עוד סיפר, שאדמו"ר מהר"ש נ"ע רושם שבר"ה תר"ג ליל
 א' דר"ה סיפר הצ"צ:

ליל א' דר"ה לא היו מדברים כלל אין טיש⁶¹. אבל בשנת
 המאסר הא' של אדמו"ר הזקן — שהיא שנת מות פאָועל (שע"פ
 פקודתו נאסר אדמו"ר הזקן) — סיפר אדמו"ר הזקן שהרב המגיד
 אמר אשר נשיא בישראל דארף⁶² רעדען ועגען מלכים.

וסיים כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א⁶³: בשנה ההיא — שנת תר"ג
 — קראו את הצ"צ לפטרבורג. וניקולאי הא' כבר חתם הפקודה
 שהצ"צ ישאר תושב בפטרבורג, ולא יוכל לשוב לביתו בליובאוויטש.
 דערנאך⁶⁴ האט ער גענומען אביסעל משקה, כתב איזה מכתב ולא
 ישר בעיניו, הדליק גפרורית וחפץ לשרפו, ויקח בטעות את הפקודה
 הנ"ל בנוגע להצ"צ וישרפה⁶⁵. [עיינן מכתב תרצ"ב. לוינ'].

(58) ראה גם מכתבי אדמו"ר מהור"צ משנות תרצ"ז-ח אל תלמידי הישיבות (אגרות-קודש
 שלו ח"ד ע' קלב. ע' תטז). — ע"ד משמרות לאמירת תהלים במשך כל המעל"ע דב' ימי
 ראש השנה.

(59) לשון חז"ל — ברכות כח, א. וש"נ.

(60) ראה גם סה"ש תרפ"ט ע' 30. "רשימות" חוברת צדי"ק ע' 12.

(61) = בשולחן (בסעודה).

וראה גם "רשימות" שבהערה 40. חוברת יד (יומן ד) ע' 13. וש"נ.

(62) = צריך לדבר אודות מלכים.

(63) ראה גם שיחת ב' דר"ה תר"ץ (סה"ש תר"ץ ע' 83).

(64) = אח"כ לקח קצת משקה.

(65) סיפור זה סיפר רבינו בשיחת ש"פ בראשית (התוועדות הב') תשי"ז. — וסיים:
 בכלל — אינני מתערב בבעל-הבית שקייט... ובפרט כשמדובר בענין שנוגע להצלת כמה

יח. ליל ב' בסעודה):

כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א סיפר, שבשנת תקס"ט ליל ב' דר"ה אחר הסעודה, קרא אדמו"ר הזקן את אדמו"ר האמצעי והצ"צ, ויציע לפניהם מה שפעל במשך השנה: כך וכך (הזכיר רק המספר, ולא שמות האנשים) בעלי תשובה, עובדים, צדיקים וכו'. ומבקש שכר מהשי"ת. והשכר הוא שלפלוני (ואדמו"ר הזקן פירש בשמו) ישלח רפואה שלימה, לפלוני וכו'. וסיים: כתיב⁶⁷ על פי שנים עדים יקום דבר. אתם — אדמו"ר האמצעי והצ"צ — שנים עדים, ולכן יהי' יקום דבר.

(שאלתי את כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א:

בודאי כאשר סיפר הצ"צ כל זה, הי' ג"כ בסיום תביעה כזו, שמבקש שכר על מה שפעל — כך וכך כו'.

והבנתי מרושמי הפנים של כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, שכך הוא.)

וסיים כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א:

זה משך איזה שנים שע"פ התקנה שלי נתפשט אמירת התילים אחר התפלה⁶⁸.

יכולני לבקש שכר על זה.

איני יודע כמה מיליארדען תיבות יש בזה (באמירת תהלים אחר התפלה במשך השנים מאז שנתפשטה תקנה זו). אבל בכל אופן, השכר צריך להיות שכל כך מיליארד פונט זהב יתן השי"ת לישראל בשנה זו.

נפשות מישראל. ומה גם — כמאמר העולם — שלא מבקשים על מותו של הפריץ הזקן, כיון שלא יודעים אם הפריץ שיקום אחריו יהי' טוב ממנו... ובמילא, יכול להאריך עוד ימים ושנים*;

אבל, מה שצריכים לפעול הוא — שה"פריץ" יהי' טוב יותר לבנ"י, ובנוגע לכל עניני תומ"צ תהי' הרחבה לכל בנ"י בכל מרחבי תבל, בארץ ישראל ובחוץ לארץ, ושיבוא משיח בעגלא דידן בקרוב ממש.

(66) לע"ע לא הגיע לידנו (המו"ל).

(67) פ' שופטים יט, טו.

(68) ראה בארוכה "קובץ מכתבים אודות גודל ערך אמירת תהלים" — נדפס בסו"ס תהלים אהל יוסף יצחק.

(* יש לציין שבאותה שנה — תשי"ז — נכשל הנסיון להפיל את הנשיא של רוסיה (המו"ל).

ועפ"י דברי המדרש⁶⁹ בטענת אברהם להערביים במחיר הבשר (כשלא רצו לברך לה' לאחרי שהאכילם והשקם) שצריכים לשלם מחיר גדול יותר ("חד ליטרא דקופר (ליטרא בשר) ב'י פולרין"), שהרי זה במדבר, ומי יתן בשר במדבר וכו' ("מאן יהיב לך קופר במדברא") — הרי השכר (המחיר) שמגיע עבור אמירת תהלים בימינו אלה, בחשכת הגלות, צ"ל הרבה יותר⁷⁰.

ט. יום ב' בסעודה :

כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א סיפר :

בשנים תרנ"ח תרנ"ט תר"ס תרס"א — הייתי אני התוקע אצל אדמו"ר נ"ע⁷¹.

הייתי תוקע מופלא, ואמרו שמימות אדמו"ר מהר"ש נ"ע לא שמעו תקיעות כאלו.

פעם רצה אדמו"ר נ"ע שאתקע בנשימה אחת, ועשיתי כן בסדר אחד.

לפעמים רצה שאתקע ה' שברים (ולא ד').

והיו בינינו סימנים שעל ידם הבנתי רצונו באופן התקיעות. כל זמן שלא הי' מסיר אצבעו מן התיבה — בהיותו מקריא התקיעות עי"ז שהי' מורה באצבעו בסידור על כל תיבה מסדר התקיעות⁷² — הייתי מושך (התקיעה או התרועה).

פעמים רצה שתהי' התרועה (של תר"ת) של מב' קולות⁷³.

(69) ב"ר פמ"ט, ד.

(70) כ"ה בשיחת ש"פ בראשית הנ"ל. — ומסיים שם :

כל זה הי' בשנת תרצ"ה. — אינני יודע אם כבר שולם השכר על אמירת תהלים עד אז; אבל אפילו אם כבר שולם השכר, הרי, במשך השנים מאז ועד עתה, ניתוסף ריבוי גדול באותיות התורה, ועוד ריבוי ענינים שפעלו בהם, ומגיע על זה הרבה שכר, ובמילא יכולים לדרוש את השכר — בעניניהם הגשמיים של בני"י (במכ"ש וק"ו מהנהגת רבותינו נשיאינו שדרשו שכר בענינים גשמיים, ועאכרו"כ אנשים כערכנו), לכאור"א בהמצטרך לו, זרעא חייא וקיימא, בריאות הגוף, פרנסה בהרחבה.

וכיון שנמצאים במעמד של כו"כ מנינים מבני"י — יהיו הם ה"עדים" שעל פיהם יקום דבר, שהקב"ה יתן לכאור"א מישראל כל המצטרך לו בכל הענינים, שכללותם בני חיי ומזוני רויחי!

(71) ראה גם שיחת יום ב' דר"ה בסעודה תש"ה ס"ז (סה"ש תש"ה ע' 10).

(72) ראה גם "רשימות" שבהערה 40. סה"ש תש"ד, תש"ה ע' 3. ספר המנהגים חב"ד ס"ע

56.

(73) ראה גם "רשימות" שבהערה 49, שיחת ליל ב' דר"ה שבהערה 48 — שכן נהג אדמו"ר

מהר"ש.

וכן עשיתי. ואז, התקיעה שלאח"ז הוצרכה להיות ארוכה ביותר — כנגד כל מה שלפני' (תקיעה ותרועה ארוכה של מב' קולות), אבל התקיעה שלפני' (שצריכה להיות כנגד התרועה) היתה כנגד תרועה של כד' קולות, וכנ"ל (סי"ב), אע"פ שבפועל היתה התרועה של מב' קולות, כי, זה שתרועה צ"ל של כד' קולות, וזה שלפעמים רצה שבפועל תהי' התרועה של מב' קולות, הם ב' ענינים.

כ. עוד סיפר:

השופרות שאצלי הם של אדמו"ר נ"ע. אבל השופרות של אדמו"ר מהר"ש נ"ע — נשרפו.

בליובאוויטש הי' שופר⁷⁴ שאמר עליו אדמו"ר מהר"ש נ"ע שתקע בו מהר"ל מפראג, והי' ארוך ביותר.

אני ראיתיו כשנחתך קצתו (מפני שנסדק), והי' איזה וערשאק פחות מ-1½ ארשין⁷⁵.

אף ששופר זה הי' קשה לתקיעה — אני הייתי יכול לתקוע בו.

(74) ע"ד שופר זה — ראה גם סה"ש תרח"ץ ע' 253.

(75) "ארשין" הוא לערך 71 סנטימטר. ו"איזה וערשאק פחות מ-1½ ארשין" היינו קרוב למטר אחד.